

Utvärderingsplan ESF+

Programperioden 2021 - 2027

Innehåll

Utvärderingsplan ESF+	1
Introduktion	3
Vad säger regelverk och vägledningar om utvärdering av ESF?	4
Omsättning av styrdokument i praktiken	7
Övergripande principer (ÖP)	8
Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor	8
Programområde A: Öka möjligheterna till ett inkluderande och hållbart arbetsliv för alla	9
Programområde A1	9
Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor	10
Programområde A2	11
Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor	11
Programområde B: Öka övergångarna till arbete	12
Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor	12
PO C	13
Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor	13
PO D	15
Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor	15
PO E: Sociala innovationer	17
Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor	17
Vilka utvärderingar ska genomföras?	20
Tidplan	20
Tematiska utvärderingar	22
Praktiskt genomförande	23
Kommunikation, lärande och uppföljning	23
Roller, ansvar och budget	24

Introduktion

Utvärderingsplanens syfte är att skapa goda förutsättningar både för utvärdering av programmet och för användandet av utvärderingsresultaten. Detta uppnås främst genom att planen definierar utvärderingsprioriteringar, schemalägger utvärderingsinsatser och fungerar som ett underlag för att skapa ökad förståelse för utvärderingsprocessen hos olika mottagare. Planen ska även beskriva funktioner och roller i myndighetens utvärderingsarbete, vilka resurser som avsätts för utvärdering och en kommunikationsplan för spridning av utvärderingsresultat.¹

Utvärdering i Socialfonden görs primärt på tre olika nivåer: projekt-, kluster- och programnivå. Projektutvärdering innebär helt enkelt att utvärderingen avgränsas av ett enskilt projekts omfattning. Klusternivå innebär att utvärdering görs på en portfölj av olika projekt som kan sammanställas på många olika premisser där det anses finnas nytta av att göra en aggregerad utvärdering. Det kan till exempel röra sig om projekt som utförs av en särskild typ av aktör, projekt med liknande metodik, projekt med särskilt goda förutsättningar för en viss typ av utvärdering eller många andra premisser. Utvärdering på programnivå innebär att utvärderingen ska dra slutsatser om hela, eller delar av, programmet. Det är en utvärdering på aggregerad nivå, som kan titta på samtliga insatser inom socialfonden för programperioden men det kan också vara utvärderingar av ett särskilt tillägg till programmet. Under föregående programperiod gjordes sådana tillägg till exempel för REACT-EU och CARE.

Utvärderingsplanens innehåll arbetas fram gemensamt i samverkan mellan Svenska ESF-rådet och övervakningskommitténs arbetsutskott (ÖKAU) utifrån regler och rekommendationer från kommissionen som beskrivs i mer detalj i nästföljande avsnitt. Utvärderingsplanen beslutas av övervakningskommittén (ÖK) och bör uppdateras årligen med ny information om planerade utvärderingsinsatser för programperioden.

Utvärdering är en viktig komponent för att skapa iterativt lärande inom Socialfondens politikområde. Ur detta perspektiv är det viktigt att utvärderingsinsatserna utformas utifrån lärande i tidigare programperioder. Framför allt den programövergripande utvärderingen av perioden 2014 - 2020 har bidragit till mycket kunskapsskapande och bör ligga till grund för utveckling av myndighetens framtida utvärderingsarbete. Även andra utvärderingar och rapporter, till exempel inom temaplattformen, har bidragit till att identifiera kunskapsluckor eller lyfta nya perspektiv som utvärdering i perioden 2021 - 2027 bör bygga vidare på.

I syfte att ta tillvara på lärdomar från programperioden 2014 - 2020 riktades utvärderingsmodellen för 2021 - 2027 mot att i större utsträckning utföra sådana utvärderingsinsatser som visade sig generera information som för förvaltande myndighet kan agera på. Mer detaljer om kopplingen mellan utvärderingsplanen och lärdomar från programperioden 2014 - 2020 framgår av senare avsnitt.

---

¹ Guide for Drafting the Evaluation Plans of the 2021-2027 Cohesion Policy in Romania (2022) Sid. 27

Vad säger regelverk och vägledningar om utvärdering av ESF?

Utvärdering inom socialfonden regleras främst av regelverket *Common Provisions Regulation EU 2021/1060* (CPR). Utöver det formella regelverket finns ett antal olika vägledningsdokument med rekommendationer för hur utvärdering i allmänhet ska bedrivas och hur utvärderingsplaner i synnerhet ska formuleras. De två mest relevanta är; handboken *Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy* som togs fram specifikt för utvärdering av socialfonden i förra programperioden samt *Guide for Drafting the Evaluation Plans of the 2021-2027 Cohesion Policy in Romania* som togs fram av Världsbanken för innevarande programperiod på uppdrag av den Rumänska fondförvaltande myndigheten. Ett annat dokument som har bäring på hur utvärdering inom programperioden 2021-2027 ska bedrivas är utvärderingsplanen som togs fram som en bilaga till programmet.

Artikel 44 i CPR reglerar särskilt medlemsstaternas skyldigheter avseende utvärdering. Bland annat regleras att:

- *Medlemsstaten eller den förvaltande myndigheten ska upprätta en utvärderingsplan (...)*²
- *Medlemsstaten eller den förvaltande myndigheten ska lägga fram utvärderingsplanen för övervakningskommittén senast ett år efter beslutet om godkännande av programmet.*³
- *Medlemsstaten eller den förvaltande myndigheten ska utvärdera programmen mot ett eller flera av följande kriterier: ändamålsenlighet, effektivitet, relevans, samstämmighet och mervärde för unionen, i syfte att förbättra kvaliteten när det gäller utformning och genomförande av program. Utvärderingarna får också omfatta andra relevanta kriterier, såsom inkludering, icke-diskriminering och synlighet, och får omfatta fler än ett program.*⁴

Den tredje punkten krävställer att utvärderingen av programmet ska beakta ett antal kriterier⁵:

- Ändamålsenlighet avser i vilken utsträckning en insats har uppnått, eller närmat sig, sina målsättningar. En viktig del av bedömningen är att försöka härleda eventuella förändringar i de utvärderade parametrarna till själva insatsen och, i möjligaste mån, bedöma vilka mekanismer som orsakat förändringen eller misslyckats med att bidra till en förändring. Både aspekter avseende metodik och implementering är relevanta.
- Med effektivitet avses relationen mellan insatsens utfall och de resurser som krävts för att åstadkomma den förändringen. Målsättningen bör vara att försöka härleda insatsens resursförbrukning till de val som gjorts för både planering och implementering av insatsen i syfte att bedöma om insatsen kunde uppnått samma påverkan till en lägre kostnad.
- En bedömning av relevansen hos en insats är en bedömning av i vilken utsträckning insatsens målsättningar träffar mål som är relevanta för den kontext som insatsen verkar inom. För socialfondsprogrammet handlar det om att ställa målsättningarna i programmet, det prioriterade området, utlysningen, programområdet, etc. i relation både till de målsättningar som finns för socialfonden på europeisk nivå och den problembild som finns nationellt och regionalt inom

² Artikel 44.5 *Common Provisions Regulation EU 2021/1060*

³ Artikel 44.6 *Common Provisions Regulation EU 2021/1060*

⁴ Artikel 44.1 *Common Provisions Regulation EU 2021/1060*

⁵ *Guide for Drafting the Evaluation Plans of the 2021-2027 Cohesion Policy in Romania (2022) Sid. 10*

socialfondens politikområde.

- Samstämmighet avser hur väl olika komponenter hänger ihop och kan delas upp i intern och extern samstämmighet. Den interna samstämmigheten avgörs av i vilken mån programmets kausala mekanismer hänger ihop i en rimlig systematik för att uppnå program mål. Den externa samstämmigheten avgörs av i vilken grad programmets innehåll har en tydlig koppling till övriga strategier för att uppnå övergripande mål på nationell, regional och EU-nivå. Finns det motsättningar mellan vad som görs inom programmet och på övriga nivåer eller är samtliga programmets insatser fullt integrerade delar i programmets förändringsteori och övergripande strategier? I vilken mån bidrar ESF-rådets arbetssätt och aktiviteter till facillitera eller hindra att ändamålsenliga insatserna genomförs i programmet?
- Mervärde för unionen avser i vilken utsträckning det faktum att programmet finansieras av EU-medel har koppling till förändringarna som påvisats. Finns det förändringar som kan härledas till aktiviteter som sannolikt inte hade genomförts utan EU-finansiering? Har EU-kontexten påverkat metodval eller målsättningar för insatser? Har insatser genomförts med särskilt fokus på strategiska EU-mål?

En heltäckande utvärderingsplan för programmet behöver dels formulera utvärderingsfrågor som träffar programmets mål utifrån dessa kriterier, dels planera för med vilket på vilken nivå i programmet det är lämpligast att bedöma varje kriterium.

Den tredje punkten i förordningen reglerar även, utöver de formativa reglerna, syftet med utvärderingarna, samt i viss mån vilka kriterier som ska beaktas. Att syftet med utvärdering är att förbättra kvaliteten på både utformningen och genomförandet av programmet ställer vissa krav på förändring av utvärderingsansatsen från programperioden 2014-2020. Detta ökade fokus på att skapa lärande som är relevant på programnivå har bland annat fått genomslag i utvärderingsmodellen, samt i viss mån i ESF-rådets policy för lärande. Programutvärderingen av programperioden 2014-2020 visade att ESF-rådets omfattande fokus på utvärdering av enskilda projekt inte i tillräcklig utsträckning skapat insikter och lärande som är generaliserbara utanför det enskilda projektets kontext. Strategin som tagits fram i utvärderingsmodellen för att komma åt problemet bygger på en förskjutning från utvärdering av enskilda projekt till förmån för fler utvärderingar av portföljer av projekt. Syftet är främst att generera kunskap som kan bidra till både individuellt och organisatoriskt lärande som i framtiden kan omsättas till mer effektiv programformulering och implementering.⁶

Utöver att på makronivå tillse att utvärderingskriterierna som fastställts av förordningen omhändertas måste utvärderingsplanen på mikronivå omsätta programmets målsättningar till utvärderingsfrågor. Eftersom bedömning av programmets ändamålsenlighet, relevans och samstämmighet är beroende av att programmets kausala påverkansmekanismer beskrivs har en förändringsteori för programmet tagits fram. Förändringsteorins främsta syfte är att tydliggöra hur programmet är tänkt att uppnå sina mål vilket är av avgörande betydelse för formuleringen av träffsäkra utvärderingsfrågor.⁷ Utvärderingsplanens målsättning är sedan att ta fram en strategi för hur dessa utvärderingsfrågor bäst kan kombineras, besvaras på en eller flera nivåer för att skapa en heltäckande bild av programmets insatser.

⁶ Utvärderingsmodell av det nationella programmet för Europeiska socialfonden plus 2021-2027

⁷ *Guide for Drafting the Evaluation Plans of the 2021-2027 Cohesion Policy in Romania (2022) Sid. 15*

Utvärderingsplanen för programperioden 2014-2020 avgränsades till utvärdering på programnivå. Under förberedelserna för programperioden 2021-2027 togs en ny utvärderingsmodell fram där ett ökat fokus på fler aggregerade utvärderingar togs fram.⁸ Fokusskiftet motiverades framförallt med behovet av att utvärdera insatser på aggregerad nivå i mycket större utsträckning än i en allomfattande programutvärdering för hela programperioden. Att utvärderingsplanen även kan inkludera till exempel tematiska utvärderingar, utvärderingar av särskilda programkomponenter, specifika effekter eller andra sätt att klustra projekt och utlysningar medför ökad detaljnivå i utvärderingsplanen som saknats i tidigare programperioder. Eftersom utvärderingsmodellen föreslår flera övergripande utvärderingar per år blir det också särskilt viktigt att utvärderingsplanen uppdateras årligen med information om planerade utvärderingar samt deras utvärderingsfrågor och resurser.

Kommissionen trycker även på behovet av att utvärdera kvantifierbara effekter av socialfondsprogrammet. Flera styrdokument påtalar vikten av att gå bort från en praxis av att främst utvärdera själva genomförandet av projekt och i stället fokusera på att generera statistiskt säkerställda resultat om förändringar för målgrupperna. Effekterna ska vara mätbara på ett sätt som medför att de lätt kan ställas i relation till varandra och helst även till ett kontrafaktiskt kontrollscenario där insatsen uteblivit för individerna.⁹

Utöver programområdena och de prioriterade områdena har socialfondsprogrammets övergripande principer som utvärderingsplanen behöver beakta. Tanken är att dessa övergripande principer ska genomsyra alla projekt som genomförs med finansiering från socialfonden. De övergripande principerna för socialfondsprogrammet 2020 - 2027 är:¹⁰

1. Jämställdhet

Insatserna ska bidra till att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För insatser inom ESF+ handlar det bland annat om kvinnors och mäns möjligheter till deltagande på arbetsmarknaden och inom utbildning.

2. Tillgänglighet

Socialfonden ska främja och tillvara alla människors potential och förmåga, där utgångspunkten är att se personers möjligheter. Fokus måste vara att identifiera och undanröja hinder för delaktighet. Dessa hinder kan finnas både på individ, organisation och samhällsnivå. Aspekter av tillgänglighet ska finnas med som ett integrerat perspektiv i de insatser som stöds.

3. Icke-diskriminering

En förutsättning för att nå målsättningen med ESF+ är att människor inte exkluderas till följd av diskriminering. Icke-diskriminering handlar om att inte missgynna eller behandla någon sämre än någon annan i en jämförbar situation. Grundläggande är att främja lika rättigheter, att arbeta förebyggande och att skapa förutsättningar för att alla ska kunna utvecklas på sina egna villkor.

4. Ekologisk hållbarhet

För Svenska ESF-rådet ligger fokus på hur en samhälllig förändring påverkar individens förutsättningar i samhället. Hur behöver individer rustas för att kontinuerligt kunna leva upp till de krav näringslivet och arbetsmarknaden kräver för att uppnå ekologisk hållbarhet för att i sin tur uppnå hållbar ekonomisk tillväxt? För att tillväxten ska vara hållbar behöver stora delar av näringslivet ändra hur de producerar och bedriver sin verksamhet.

⁸ Utvärderingsmodell av det nationella programmet för Europeiska socialfonden plus 2021-2027 (2020) DNR: 2019/00190

⁹ Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy - European Social fund (2018) Sid. 28-30

¹⁰ Socialfondsprogrammet ESF+ (2021 - 2027) Sid. 25

Omsättning av styrdokument i praktiken

För att en utvärdering ska vara ändamålsenlig är det viktigt att förankra utvärderingsdesignen i utvärderingsobjektets syften och egenskaper. Socialfondsprogrammets utformning, teoretiska antaganden och tänkta påverkansmekanismer behöver ligga till grund dels för utformningen av utvärderingsfrågorna, dels för att utforma relevanta mottagare för resultatspridning. I syfte att tydliggöra programmets påverkansmekanismer för att åstadkomma förändring har en förändringsteori tagits fram.

Socialfondsprogrammet 2021 - 2027 är omfattande och diversifierat. Nedan följer en beskrivning av målsättningarna i socialfondens mål nedbrutna utifrån prioriterat område och programområde. Utvärderingsplanen behöver bedöma vilka av dessa mål som ska bedömas med vilket verktyg. Bedömningen behöver i första hand avgöra ifall måluppfyllelsen kan bedömas på ett tillfredställande sätt med ett annat verktyg än en utvärdering, till exempel genom ren uppföljning av deltagarnas registerdata. I de fall en utvärdering behöver ske ska målsättningarna omsättas till utvärderingsfrågor. Utifrån utvärderingsfrågorna kan sedan en lämplig utvärderingsmetod väljas. Det står en utvärderare fritt att föreslå ytterligare utvärderingsfrågor utöver de som specificeras i utvärderingsplanen om det gynnar analysen av målsättningarna eller övergripande principer.

En del av utvärderingskriterierna är av mer övergripande karaktär än andra. Även om de såklart behöver sättas i en kontext av de specifika målen på respektive prioriterat område för att besvaras kan formuleringen av själva utvärderingsfrågorna vara bestående oberoende av vilken del av programmet som utvärderas. I syfte att minska onödiga upprepningar har nedanstående matris sammanställts över hur de frågorna hanteras inom olika prioriterade områden. De övergripande kriterierna gäller för samtliga områden, det innebär att de ska utvärderas per område tillsammans med de målspecifika frågorna.

Utvärderingskriterium	Utvärderingsfrågor
Effektivitet	Är insatsernas resultat för målgruppen rimliga givet insatsens kostnad?
Relevans	Har insatser och målgrupper relevant utformning utifrån de mest angelägna problemen som finns regionalt och nationellt inom socialfondens politikområde?
Samstämmighet	Är utlysningar och insatser rimligt utformade för att lösa de problem som beskrivs i programmet, prioriterade områden och målsättningar?
Mervärde för unionen	Har insatser medfört ett betydande bidrag till Unionens övergripande målsättningar? Finns det insatser som sannolikt inte hade utförts utan särskilda mål, direktiv eller finansiering från EU?

Övergripande principer (ÖP)

I förordningen om ESF+ ((EU) 2021/1057) står att medlemsstater och kommissionen bör säkerställa att ESF+ bidrar till att främja jämställdhet mellan kvinnor och män, främja lika möjligheter för alla utan diskriminering samt främja inkludering i samhället av personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra.

I artikel 6 i förordningen om ESF+ anges även att särskilda riktade åtgärder ska stödjas för att främja jämställdhet, lika möjligheter och icke-diskriminering. ESF+ kan göra insatser som till exempel handlar om att sprida kunskap om hur diskriminering kommer till uttryck, öka delaktigheten i planering och genomförande av projekten för projektdeltagarna och rättighetsbaserade utbildningar för projektdeltagare.

Strategiskt arbete med jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering inom området livslångt lärande är en av de prioriterade insatserna på strukturnivå som lyfts fram i programmet ESF+.

Utvärderingskriteriet effektivitet blir sannolikt väldigt utmanande att utvärdera när det gäller de övergripande principerna. Eftersom arbetet med ÖP är tänkt att genomsyra alla insatser som görs inom socialfonden kan troligen inte kostnaden för just ÖP-arbetet härledas på ett enkelt och enhetligt sätt varpå kostnadseffektiviteten inte kan bedömas med god reliabilitet. Kriterierna relevans, samstämmighet och mervärde för unionen bör dock vara minst lika angelägna att utvärdera som för andra programområden.

Område	Prioriterat område	Mål
ÖP	Jämställdhet	Insatser ska bidra till att minska könsuppdelningen på arbetsmarknaden Insatser ska bidra till att öka jämställdheten på arbetsmarknaden
ÖP	Tillgänglighet	Insatser ska bidra till att öka tillgängligheten på arbetsmarknaden
ÖP	Icke diskriminering	Insatser ska bidra till att minska diskrimineringen på arbetsmarknaden
ÖP	Ekologisk Hållbarhet	Insatser ska bidra till den gröna omställningen på arbetsmarknaden

Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor

De övergripande principerna är, precis som namnet säger, övergripande. De gäller inom samtliga programområden inom Socialfondsprogrammet och samtliga projekt ska ha analyserat hur just deras projekt påverkar och påverkas av dem samt planerat för hur de ska arbeta med de utmaningar de står inför i sin kontext. Detta skapar naturligtvis utmaningar ur en utvärderingskontext. Alla projekt är olika, har olika ingångsvärden och olika mål för hur just de ska arbeta med dessa frågor. En programutvärdering ska på en aggregerad nivå svara på om socialfondsprogrammet har nått upp till de mål som är satta, mål som till sin formulering är generösa och kan tolkas med ännu större generositet. Då det är det samlade resultatet och

effekterna som är relevanta att undersöka ser vi en kombination av kvantitativ analys av individdata, där det finns tillgängligt, samt en bidragsanalys av de insatser som gjorts. Det vill säga att med hjälp av vetenskaplig litteratur bedöma i vilken utsträckning de insatser som gjorts kan antas ha bidragit till måluppfyllelse.

Målen för de övergripande principerna är tydligt formulerade mot att få påverkan på arbetsmarknaden i stort. Det blir alltså viktigt att försöka avgöra i vilken utsträckning projektens arbete med ÖP har bidragit till dessa.

Mål	Utv. Kriterium	Fråga
Insatser ska bidra till att minska könsuppdelningen på arbetsmarknaden	Ändamålsenlighet	I vilken utsträckning har finansierade insatser bidragit till att minska könsuppdelningen på arbetsmarknaden?
Insatser ska bidra till att öka jämställdheten på arbetsmarknaden	Ändamålsenlighet	Har finansierade insatser bidragit till att öka jämställdheten på arbetsmarknaden?
Insatser ska bidra till att öka tillgängligheten på arbetsmarknaden	Ändamålsenlighet	Har finansierade insatser bidragit till att öka tillgängligheten på arbetsmarknaden?
Insatser ska bidra till att minska diskrimineringen på arbetsmarknaden	Ändamålsenlighet	Har finansierade insatser bidragit till att öka tillgängligheten på arbetsmarknaden?

Programområde A: Öka möjligheterna till ett inkluderande och hållbart arbetsliv för alla

Insatser inom programområdet ska bidra till sysselsättning, tillväxt och ett hållbart arbetsliv både genom livslångt lärande och genom att öka möjligheten till sysselsättning eller studier för alla arbetssökande. Programområdet avser insatser till individer samt insatser för samverkan mellan organisationer och för att bygga strukturer. Insatser kan även arbeta för attitydpåverkan kring att förändra könssegregerade yrkesval. Insatser kan riktas brett för att ge effekter på hela kedjan från ekonomisk utsatthet samt etablering och återinträde på arbetsmarknaden och till insatser för sysselsatta oavsett instabil eller stabil ställning på arbetsmarknaden. Det är angeläget att arbeta med arbetsmarknadsetablering för nyanlända och utrikes födda som ännu inte tagit klivet in på arbetsmarknaden. Utrikes födda kvinnor, unga som saknar gymnasieexamen, funktionsnedsatta samt arbetslösa äldre har en särskilt svag position på arbetsmarknaden och för dessa grupper är det angeläget att göra riktade insatser.

Programområde A1

Inom programområde A1 återfinns de prioriterade områdena: förändrad arbetsmarknad, kompetensutveckling och livslångt lärande samt grön omställning. Insatserna inom programområde A1 syftar till att främja livslångt lärande, särskilt flexibla möjligheter till kompetenshöjning och omskolning för alla när det gäller entreprenörsfärdigheter och digitala färdigheter, bättre förutse förändringar och nya kompetenskrav utifrån arbetsmarknadens behov, underlätta karriärövergångar och främja yrkesmässig rörlighet. Matrisen nedan visar de mål som finns inom programområde A1.

Programområde	Prioriterat område	Mål
A1	Förändrad arbetsmarknad	Insatser ska bidra till att rusta individer och organisationer för strukturella förändringar på arbetsmarknaden för att uppnå ekologisk och ekonomisk hållbarhet.
A1	Kompetensutveckling och livslångt lärande	Insatser ska bidra till särskilt flexibla möjligheter till kompetenshöjning, omskolning och validering.
A1	Grön omställning	Insatser ska bidra till att rusta individer och organisationer för strukturella förändringar på arbetsmarknaden för att uppnå ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor

En utvärdering av insatser för att rusta individer och organisationer för strukturella förändringar på arbetsmarknaden kommer behöva ta hänsyn till att paletten av strukturella förändringar som är tänkbara att rikta insatser mot kan vara bred. Att olika utlysningar potentiellt riktar sig särskilt mot olika strukturella förändringar och antingen mot individer eller organisationer kan medföra vissa hinder för aggregering av utvärderingsresultat. Det lämpligaste sättet att bedöma måluppfyllelsen är sannolikt att, utifrån en gedigen översikt av den vetenskapliga litteraturen på området, bedöma i vilken utsträckning de insatser som gjorts stämmer överens med vilka insatser som kan antas mildra konsekvenserna för individer och organisationer i allmänhet. Detta hinder mildras något för målet inom det prioriterade området grön omställning där problemformuleringen är smalare.

Målsättningen inom kompetensutveckling och livslångt lärande är att insatser ska bidra till särskilt flexibla möjligheter till kompetenshöjning, omskolning och validering. Att möjligheterna ska vara särskilt flexibla innebära att möjligheter i större utsträckning öppnas upp för målgrupper som tidigare inte nåtts av insatserna. Detta görs sannolikt genom att nya metoder utvecklas eller att befintliga metoder implementeras på innovativa sätt.

Mål	Utv. Kriterium	Fråga
Insatser ska bidra till att rusta individer och organisationer för strukturella förändringar på arbetsmarknaden för att uppnå ekologisk och ekonomisk hållbarhet.	Ändamålsenlighet	I vilken utsträckning har projekten genomfört insatser som, utifrån rådande kunskap på området, antas skapa goda förutsättningar för individer och organisationer att hantera strukturella förändringar av utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden?
Insatser ska bidra till särskilt flexibla möjligheter till kompetenshöjning, omskolning och validering.	Ändamålsenlighet	Har insatser inom området bidragit till att kompetenshöjning, omskolning och validering i större utsträckning kan nå målgrupper med historiskt svagt deltagande i dessa insatser?

Insatser ska bidra till att rusta individer och organisationer för strukturella förändringar på arbetsmarknaden för att uppnå ekologisk och ekonomisk hållbarhet.	Ändamålsenlighet	I vilken utsträckning har projekten genomfört insatser som, utifrån rådande kunskap på området, antas skapa goda förutsättningar för individer och organisationer att hantera strukturella förändringar av utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden?
---	------------------	--

Programområde A2

Programområde A2 ska bidra till att fler kommer i arbete eller närmar sig arbetsmarknaden. Insatser kan primärt riktas till individer som är i, eller riskerar, ekonomisk utsatthet samt till individer som befinner sig utanför arbetsmarknaden. Programområdet kan även uppmuntra aktiv inkludering i syfte att främja lika möjligheter och aktivt deltagande samt förbättra anställningsbarheten, särskilt för missgynnade grupper.

Programområde Prioriterat område Mål

A2	Stärkt social hållbarhet	Insatser ska resultera i att deltagande individer har närmat sig arbetsmarknaden.
A2	Förändrad arbetsmarknad	Insatser ska bidra till att rusta individer och organisationer för förändringar av utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden.

Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor

För individer som har kommit i någon form av arbete finns väldigt god tillgång till data, även med möjlighet till viss differentiering kring etableringsgrad utifrån anställningstyp och/eller anställningsform. För individer som inte kommit i arbete efter projekt är det dock sannolikt utmanande att mäta en individs avstånd till arbetsmarknaden före och efter en insats med hög träffsäkerhet. Det finns vissa utarbetade modeller för att bedöma en individs distans till arbetsmarknaden men komplexiteten är hög och modellernas förklaringsgrad något oklar.

Mål Utv. Kriterium Fråga

Insatser ska resultera i att deltagande individer har närmat sig arbetsmarknaden.	Ändamålsenlighet	1. Har deltagande individer närmat sig arbetsmarknaden? 2. I vilken utsträckning kan förändringen härledas till insatserna de deltagit i inom ramen för projektet?
Insatser ska bidra till att rusta individer och organisationer för förändringar av utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden.	Ändamålsenlighet	I vilken utsträckning har projekten genomfört insatser som, utifrån rådande kunskap på området, antas skapa goda förutsättningar för individer och organisationer att hantera strukturella förändringar av utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden?

Programområde B: Öka övergångarna till arbete

Insatser i PO B riktar sig enbart till individer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och aktuella för rustande och matchande insatser hos fristående aktörer inom insatser som Arbetsförmedlingen upphandlar. Arbetsförmedlingen kommer således att ansvara för genomförandet av insatserna inom programområdet. Medlen kan användas för att förstärka befintliga arbetsmarknadspolitiska insatser i syfte att främja övergångarna till arbete för individer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Insatser för övriga arbetslösa individer med behov av stöd ska genomföras inom programområde A.

Programområde	Prioriterat område	Mål
B	Öka övergångarna till arbete eller studier	Insatser har bidragit till att fler individer kommer i arbete eller studier och på så sätt närmar sig arbetsmarknaden.
B	Öka övergångarna till arbete eller studier	Insatserna ska bidra till att fler individer har kompetens som möter arbetsmarknadens behov.

Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor

För PO B är operationaliseringen av att närma sig arbetsmarknaden smalare än inom PO A2 eftersom det finns en avgränsning att deltagaren måste komma i arbete eller studier för att anses ha närmat sig arbetsmarknaden. Den smalare formuleringen av målet bidrar till att förbättra förutsättningarna avsevärt för datadriven utvärdering av insatsernas bidrag vilket också speglas i utvärderingsfrågorna nedan. För en utvärdering av målet kring kompetenser som möter arbetsmarknadens behov kan bland annat rapporten *Bakgrund till framtiden, en omvärldsanalys för ESF+* (DNR 2019/00190) utgöra en teoretisk grund för att förstå begreppet inom socialfondens kontext.

Mål	Utv. Kriterium	Fråga
Insatser har bidrar till att fler individer kommer i arbete eller studier och på så sätt närmar sig arbetsmarknaden.	Ändamålsenlighet	I vilken utsträckning har deltagande individer kommit i arbete eller deltagit i studier till följd av deltagande i insatser som finansierats av socialfonden?
Insatserna ska bidra till att fler individer har kompetens som möter arbetsmarknadens behov.	Ändamålsenlighet	Ökar sannolikheten för att deltagare får en kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden till följd av deltagande i insatser som finansierats av socialfonden?

PO C

Insatser inom PO C syftar till att minska risken för ekonomisk utsatthet dels genom insatser direkt till ekonomiskt utsatta individer, dels genom insatser som syftar till att utveckla metoder för att möta målgruppens behov av stöd och hjälp. EU:s definition av ekonomisk utsatthet är vuxna och barn som lever i relativ fattigdom enligt av relativ fattigdom; under 60% av medianinkomsten efter skatt. 50% av fondmedlen är avsatta särskilt för insatser för barn i ekonomisk utsatthet. Det som skiljer insatserna inom programområde C från insatser inom till exempel programområde A är att flera av målgrupperna befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden. Det innebär att fokus för insatserna oftare är av karaktären att få individer att närma sig arbetsmarknaden för att de senare ska kunna bli aktuella för insatser för att etablera sig på arbetsmarknaden. Insatser inom PO C bör fokusera på det som är unikt för just PO C och dels fånga upp de insatser som inte skulle vara möjliga inom andra programområden, dels göra riktade satsningar anpassade för målgrupper långt ifrån arbetsmarknaden och med unika behov. Gemensamt för alla insatser på individnivå inom PO C är vikten av att genomföra individuella kartläggningar av situationen för individen i syfte att kunna matcha individuella insatser mot behov.

Programområde	Prioriterat område	Mål
C	Arbete och utbildning	Insatser har bidragit till bättre förutsättningar och utfall för barn i ekonomisk utsatthet.
C	Arbete och utbildning	Insatser har bidragit till en högre grad av egenförsörjning i målgrupperna.
C	Social inkludering och egenmakt	Insatser har bidragit till en ökad delaktighet i samhället och ökat förtroende för samhällets institutioner.
C	Social inkludering och egenmakt	Insatser har bidragit till nya och/eller effektivare samverkansformer mellan arbetsmarknads- näringslivs- och utbildningsaktörer.
C	Områden med socioekonomiska utmaningar	Insatser har bidragit till att minska konsekvenserna för individer som orsakas av segregation och utanförskap.

Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor

Målsättningen att minska konsekvenserna av segregation och utanförskap är i strikt tolkning väldigt smal. Utifrån socialfondens övergripande målsättningar föreslås att målet utvärderas utifrån en mer generös tolkning som även inbegriper insatser för att bryta individers segregation och utanförskap utöver rent symptomlindrande insatser. För mer information om hur utsatthet i allmänhet, och ekonomisk utsatthet kan tolkas ur ett socialfondsperspektiv se *Bakgrund till framtiden, en omvärldsanalys för ESF+ (DNR 2019/00190)*.

Majoriteten av målen har målsättningar som i teorin har goda förutsättningar för att utvärderas med kvantitativa metoder. Framför allt utvärderingen av målen kring förutsättningar och utfall för barn i

ekonomisk utsatthet, delaktighet i, och förtroende för, samhället och minskade konsekvenser av segregation och utanförskap skulle underlättas väsentligt genom användning av registerdata. Inom PO C har myndigheten beslutat att inte samla in någon individdata om deltagare vilket, ur utvärderingssynpunkt, måste anses utgöra en omfattande utmaning. Konsekvenserna för möjligheten att bedöma programområdets effekter på individnivå kommer sannolik att bli omfattande som följd. Troligen kommer en utvärdering av effekter tvingas förlita sig på teoretiska resonemang om vilka metoder som använts inom programområdet och vad forskningen på området säger om dess förmodade effekter generellt.

Målet om samverkan har delvis andra förutsättningar eftersom de deltagande organisationerna är kända. Beroende av i vilken mån de deltagande organisationerna har individinformation om de individer som kan tänkas påverkas av effektivare samverkan är det möjligt att registerdata kan användas i viss utsträckning.

Mål	Utv. Kriterium	Fråga
Insatser har bidragit till bättre förutsättningar och utfall för barn i ekonomisk utsatthet.	Ändamålsenlighet	Är det rimligt att anta, utifrån kunskap på området, att insatser har bidragit till att stärka förutsättningar och utfall för barn i ekonomisk utsatthet.
Insatser har bidragit till en högre grad av egenförsörjning i målgrupperna.	Ändamålsenlighet	Är det rimligt att anta, utifrån kunskap på området, att insatser har bidragit till att öka graden av egenförsörjning bland deltagarna?
Insatser har bidragit till en ökad delaktighet i samhället och ökat förtroende för samhällets institutioner.	Ändamålsenlighet	Är det rimligt att anta, utifrån kunskap på området, att insatser har bidragit till att förtroendet för samhällets institutioner och delaktigheten i samhället har ökat?
Insatser har bidragit till nya och/eller effektivare samverkansformer mellan arbetsmarknads- näringslivs- och utbildningsaktörer.	Ändamålsenlighet	Har insatser utvecklat samverkan mellan arbetsmarknads-, näringslivs- och utbildningsaktörer som blivit bestående och som genererat mervärde för programområdets målgrupper?
Insatser har bidragit till att minska konsekvenserna för individer som orsakas av segregation och utanförskap.	Ändamålsenlighet	Är det rimligt att anta, utifrån kunskap på området, att insatser har bidragit till att minska konsekvenserna av segregation och utanförskap för deltagare?

PO D

Modernisera arbetsmarknadens aktörer och tjänster för att bedöma och förutse kompetensbehov och säkerställa snabbt och skräddarsytt bistånd och stöd till matchning, övergångar och rörlighet på arbetsmarknaden. Den glesa geografin karaktäriseras av risk för ökade kostnader per individ i insatser vilket programområdet ska ge möjlighet till täckning för. Den huvudsakliga målgruppen för insatser i programområdet är organisationer, myndigheter, företag och andra arbetsgivare inom privat, offentlig och idéburen sektor även om insatser till individer även är tillåtna. Insatserna bör ta hänsyn till kompetensförsörjning i ett bredare perspektiv och även inkludera individer som ska etablera sig eller återinträda på arbetsmarknaden samt alla sysselsatta, såväl företagare som anställda, oavsett anställningsform och tidslängd, inom privat-, offentlig- och idéburen sektor. Även insatser som syftar till att utveckla och pröva nya metoder och arbetssätt omfattas.

Programområde	Prioriterat område	Mål
D	Arbete och utbildning	Insatser har bidragit till ökad rörlighet och ökade övergångar för att möta arbetsmarknadens behov i regionerna.
D	Arbete och utbildning	Insatser har bidragit till att stärka förutsättningarna för regional kompetensförsörjning.
D	Samverkan	Insatser har bidragit till nya och/eller effektivare samverkansformer mellan arbetsmarknads- näringslivs- och utbildningsaktörer.
D	Distansöverbyggande kapacitet	Insatser har bidragit till att minska konsekvenserna på arbetsmarknaden som orsakas av gles geografi.

Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor

Målen att öka rörligheten och att minska negativa konsekvenser tar sikte på att förändra specifika strukturella problem. Dessa problem saknar dock en djupgående beskrivning inom socialfondens kontext. Den beskrivning som finns att tillgå finns tillgänglig i Bakgrund till framtiden, en omvärldsanalys för ESF+ (DNR 2019/00190) sidan 70. Bland annat saknas ett intraregionalt perspektiv på i vilken utsträckning de problem som beskrivs skiljer sig inom, och mellan regionerna, eller har särskilt kännbara konsekvenser lokalt. För att på ett relevant och trovärdigt sätt i en utvärdering föreslå i vilken mån dessa strukturella problem har mildrats som en konsekvens av socialfondens insatser behövs sannolikt en fördjupad beskrivning av dessa problem inom socialfondens politikområde.

Mål	Utv. Kriterium	Fråga
Insatser har bidragit till ökad rörlighet och ökade övergångar för att möta arbetsmarknadens behov i regionerna.	Ändamålsenlighet	I vilken utsträckning har insatser inom programområdet bidragit till att öka rörligheten för att möta arbetsmarknadens behov?
Insatser har bidragit till att stärka förutsättningarna för regional kompetensförsörjning.	Ändamålsenlighet	Har insatser bidragit till att stärka förutsättningar för regional kompetensförsörjning på ett effektivt och ändamålsenligt sätt?
Insatser har bidragit till nya och/eller effektivare samverkansformer mellan arbetsmarknads- näringslivs- och utbildningsaktörer.	Ändamålsenlighet	Har insatser utvecklat samverkan mellan arbetsmarknads-, näringslivs- och utbildningsaktörer som blivit bestående och som genererat mervärde för programområdets målgrupper?
Insatser har bidragit till att minska konsekvenserna på arbetsmarknaden som orsakas av gles geografi.	Ändamålsenlighet	Har insatser på ett effektivt och ändamålsenligt sätt bidragit till att minska negativa konsekvenser av gles geografi?

PO E: Sociala innovationer

Traditionella sätt att försöka lösa komplexa samhällsproblem behöver kompletteras med mer socialt innovativa metoder. De samhälleliga utmaningarna är desamma för det specifika programrådet för social innovation som för övriga programområden men social innovation ska relatera till det specifika målet om aktiv inkludering. Målet syftar bland annat till att främja lika möjligheter, aktivt deltagande och ökad anställningsbarhet hos individer. Detta kan bestå av nyskapande lösningar, arbetssätt eller samarbeten för att möta och hantera komplexa utmaningar. Insatserna inom programområdet kan, när så är möjligt, med fördel genomföras i partnerskap mellan aktörer inom offentlig, privat och idéburen sektor, och ska syfta till att med innovativa angreppssätt leverera samhällstjänster med hög effektivitet. Ett socialt innovativt projekt kan utmärkas av någon, eller flera av ovanstående aspekter. Innovativa lösningar kan behöva testas och utvärderas för att sedan i större skala implementeras för att bidra till mer bestående förändringar. I programområde E skapas utrymme för att innovativa lösningar prövas och utvecklas med fokus på aktiv inkludering. Huvudsakligt fokus för satsningar inom programområdet är organisationer, system och strukturer men insatser riktade till individer utesluts dock inte.

Programområde	Prioriterat område	Mål
E	Kompetensutveckling och livslångt lärande	Insatser har utvecklat och testat innovativa metoder för att öka deltagande i utbildning, arbete eller få individer att närma sig arbetsmarknaden. Innovativa metoder för att öka deltagande i utbildning, arbete eller få individer att närma sig arbetsmarknaden har integrerats i den ordinarie verksamheten.
E	Förändrad arbetsmarknad	Insatser har utvecklat och testat innovativa metoder som ska bidra till ett hållbart arbetsliv och socialt hållbart samhälle. Innovativa metoder, som ska bidra till ett hållbart arbetsliv och socialt hållbart samhälle, har integrerats i den ordinarie verksamheten.
E	Grön omställning	Insatser har utvecklat och testat innovativa metoder för att bidra till att ökade och förändrade kompetenskrav tillgodoses. Innovativa metoder, för att bidra till att ökade och förändrade kompetenskrav tillgodoses, har integrerats i den ordinarie verksamheten.
E	Stärkt social hållbarhet	Insatser har utvecklat och testat innovativa metoder som syftar till att människor i socialt utanförskap får mer egenmakt och resurser. Innovativa metoder, som syftar till att människor i socialt utanförskap får mer egenmakt och resurser, har integrerats i den ordinarie verksamheten.

Operationaliseringar, utvärderingsbarhet och utvärderingsfrågor

De två begrepp som är av central betydelse för målsättningarna inom programområde E är vilka metoder som kan anses vara innovativa samt vad när en metod kan anses vara integrerad i ordinarie verksamhet. För en djuplodande beskrivning av social innovation inom socialfondens kontext se rapporten *Social innovation i*

Europeiska socialfonden, en sammanställning av forskning och projekt 2018¹¹ som togs fram i samverkan mellan Svenska ESF-rådet och Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE). Utvärdering av i vilken utsträckning en metod eller ett arbetssätt har integrerats kommer sannolikt behöva avgränsas av att undersöka om den blivit bestående under den tidsperiod som utvärderingen utförs.

Begreppen hållbart arbetsliv och socialt hållbart samhälle har inte heller självklara betydelser men används flitigt i socialfondsprogrammet och andra styrdokument vilket bör kunna utgöra en relativt vid avgränsning av begreppen.

Mål	Utv. Kriterium	Fråga
<p>Insatser har utvecklat och testat innovativa metoder för att öka deltagande i utbildning, arbete eller få individer att närma sig arbetsmarknaden.</p> <p>Innovativa metoder för att öka deltagande i utbildning, arbete eller få individer att närma sig arbetsmarknaden har integrerats i den ordinarie verksamheten.</p>	Ändamålsenlighet	<p>1. Har ESF-rådets finansiering av projekten medfört att innovativa metoder för att öka deltagande i utbildning eller arbete, eller för att få individer att närma sig arbetsmarknaden utvecklats?</p> <p>2. I vilken utsträckning har metoderna som tagits fram under 1. Integrerats och blivit bestående i ordinarie verksamhet?</p>
<p>Insatser har utvecklat och testat innovativa metoder som ska bidra till ett hållbart arbetsliv och socialt hållbart samhälle.</p> <p>Innovativa metoder, som ska bidra till ett hållbart arbetsliv och socialt hållbart samhälle, har integrerats i den ordinarie verksamheten.</p>	Ändamålsenlighet	<p>1. Har ESF-rådets finansiering av projekten medfört att innovativa metoder med goda förutsättningar att bidra till ett hållbart arbetsliv eller ett socialt hållbart samhälle utvecklats?</p> <p>2. I vilken utsträckning har metoderna som tagits fram under 1. Integrerats och blivit bestående i ordinarie verksamhet?</p>
<p>Insatser har utvecklat och testat innovativa metoder för att bidra till ökade och förändrade kompetenskrav tillgodoses.</p> <p>Innovativa metoder, för att bidra till ökade och förändrade kompetenskrav tillgodoses, har integrerats i den ordinarie verksamheten.</p>	Ändamålsenlighet	<p>1. Har ESF-rådets finansiering av projekten medfört att innovativa metoder med goda förutsättningar att bidra till att möta ökade och förändrade kompetenskrav i framtiden?</p> <p>2. I vilken utsträckning har metoderna som tagits fram under 1. Integrerats och blivit bestående i ordinarie verksamhet?</p>

¹¹ DNR 2017/00516-43

<p>Insatser har utvecklat och testat innovativa metoder som syftar till att människor i socialt utanförskap får mer egenmakt och resurser.</p>		
<p>Innovativa metoder, som syftar till att människor i socialt utanförskap får mer egenmakt och resurser, har integrerats i den ordinarie verksamheten.</p>	<p>Ändamålsenlighet</p>	<p>1. Har ESF-rådets finansiering av projekten medfört att innovativa metoder med goda förutsättningar att bidra till att människor i socialt utanförskap får mer egenmakt och resurser utvecklats?</p> <p>2. I vilken utsträckning har metoderna som tagits fram under 1. Integrerats och blivit bestående i ordinarie verksamhet?</p>

Vilka utvärderingar ska genomföras?

Ett avvägande som får stor påverkan på utvärderingsmodellen för programperioden 2021 - 2027 är på vilken aggregeringsnivå programmet bör utvärderas. Beskrivningen av mål för respektive programområde som finns i föregående avsnitt ger en bild av ett program med väldigt många mål spridda över en bred pallett av olika grupperingar. Målsättningarna är för många för att det, med socialfondens resurser, ska framstå som realistiskt att utvärdera varje mål individuellt. Den mest framkomliga vägen är sannolikt att gruppera målsättningarna och deras utvärderingsfrågor utifrån någon aspekt av programmet som bidrar till att frågor som sannolikt kan utvärderas utifrån samma eller liknande förarbeten, specialistkompetenser och statistiska underlag. Programmets bredd och komplexitet innebär sannolikt också ett hinder för att hela programmet utvärderas av en enda allomfattande utvärdering. I programutvärderingen av programperioden 2014 - 2020 riktades viss kritik mot att programmet hade för många mål och led av viss målotydighet.¹² Problemet skulle sannolikt mildras av att utvärderingsbördan delades upp. Flera av programmets sakområden, och sannolika utvärderingsmetoder, ställer krav på särskilda specialistkompetenser och omfattande kunskapsöversikter och förarbeten. Kravställning av akademisk expertis och det väldigt begränsade överlapp mellan målens karaktär mellan olika programområden talar för att kvaliteten stärks av att dela upp i flera utvärderingsinsatser. En slutgiltig bedömning av hela programmets påverkan behöver såklart göras men flera del utvärderingar av programmet med särskilt fokus på komplexa områden skulle avsevärt stärka förutsättningarna för en samlad bedömning av hög kvalitet.

Utöver sina skilda målsättningar definieras programområdena på olika premisser som insatsmetodik, målgrupp, geografi och insatsutförare. Programområdena är definierade på väldigt olika premisser. PO A1 och A2 är definierade utifrån målsättning, PO B utifrån utförare, PO C utifrån målgrupp, PO D utifrån geografi och PO E utifrån metodik. För de prioriterade områdena återfinns dessa uppdelningar till viss del inom samma prioriterade område dock är de prioriterade områdena mer homogent definierade efter målsättningar. Medan till exempel det prioriterade området förändrad arbetsmarknad framstår som ett ganska homogent insatspaket som nog skulle kunna utvärderas samlat finns andra prioriterade områden med betydligt större spridning på tänkbara insattstyper. Ett exempel är området arbete och utbildning som spänner från regionala förutsättningar för kompetensförsörjning till bättre utfall för barn i ekonomisk utsatthet till ökad rörlighet för att möta arbetsmarknadens behov. Sannolikt är förutsättningarna för att skapa sammanhållna underlag till en helhetsbedömning av programmet bättre om den bygger på utvärdering av enskilda programområden. Det ska dock inte ses som ett hinder för att tematiska utvärderingar ska kunna göras på helt andra premisser, till exempel ett av de mer homogena prioriterade områdena, en särskild insatsmetod eller målgrupp som kan bidra särskilt till kunskapsbildning på socialfondens område. Utvärderingsfrågorna i föregående avsnitt ska heller inte ses som begränsande utan kan med fördel kompletteras.

Tidplan

När i programperioden programutvärdering planeras är framför allt en avvägning mellan att utvärdera tillräckligt sent för att underlaget ska vara så komplett som möjligt mot att utvärdera tillräckligt tidigt att lärdomar kan komma till användning för bland annat programformuleringen för perioden 2028 - 2035. Deadline för slutgiltig utvärdering av programmet till kommissionen är den 30 juni 2029.

---

¹² Effekttvärdering av det nationella socialfondsprogrammet 2014-2020 (2021) DNR: 2021/00127

Programområdena A1 och A2 omfattar majoriteten av socialfondens budget. Här får både förutsättningarna för, och de potentiella fördelarna med, utvärdering av effekter för individer över tid anses vara bäst inom programmet. Datadrivna effektutvärderingar av insatserna inom A1 och A2 skulle ha mycket att vinna på att kunna observera effekter även efter projektslut och kvaliteten på utvärderingen skulle sannolikt gynnas av en tidplan som utnyttjar en stor del av det tillgängliga utrymmet. Vetenskapligt robusta effektmått på ändamålsenligheten i PO A1 och A2 skulle vara av stort intresse ur ett ansvarsutkrävande perspektiv men mindre intressanta än till exempel slutsatser om programmets relevans och samstämmighet ur perspektivet att generera input för nästa socialfondsprogram.

Förutsättningarna för utvärdering inom PO B är unika eftersom alla insatser administreras av Arbetsförmedlingen (AF) och utförs av externa leverantörer i avtal med AF. AF har en stor analysavdelning, god tillgång till data från projekten och har tidigare genererat utvärderingar av hög kvalitet på projekt finansierade av Svenska ESF-rådet. Insatserna inom PO B skiljer sig inte markant ifrån AF:s ordinarie verksamhet vilket också innebär att AF:s analysenhet har lång erfarenhet av att granska liknande insatser. Mot den bakgrunden föreslås att utlysningar inom PO B utformas för att säkerställa att utvärderingsbehovet inom PO B omhändertas och att ingen extern utvärdering upphandlas inom programområdet. En potentiell risk med att AF själva står för mycket av utvärderingen inom PO B är att utvärderingen blir något mindre objektiv än om den utförs av en extern leverantör. Denna risk bedöms dock vara relativt liten dels på grund av analysavdelningens relativa oberoende inom AF men framför allt utifrån att AF tidigare levererat utvärderingsmaterial av hög kvalitet på ESF-finansierade projekt.

Vi har tidigare berört avsaknaden av individdata inom programområde C och att detta medför hinder för vissa typer av utvärdering. Detta hinder ställer ökade krav på att utvärderingen behöver få tillgång till projekten och projektdeltagare under projektets genomförandefas för att säkra tillgången till information om projekten. En utvärdering av PO C bör påbörjas relativt tidigt under perioden för utvärderare ska kunna följa projekten och möjliggöra datainsamling.

Inom programområde D bedöms behovet av, för ESF-rådet, ny kunskap vara särskilt stort. Programområdets inriktning och förutsättningar är delvis nya för myndigheten och vilka typer av projekt som kan bedrivas inom ramen för PO D är i viss mån öppet för tolkning. Bland annat utifrån dessa frågeställningar har ESF-rådet beslutat att beställa en förstudie för att öka kunskapen av hur insatser bäst kan riktas mot programområdets komplexa och mångfacetterade problemställningar. ESF-rådet bedömer även att det inom PO D kan finnas särskilt goda möjligheter till samverkan med Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (ERUF). Ett samverkansarbete mellan ESF-rådet och ERUF kring potentiella samarbeten kring utvärdering av fondernas gemensamma målsättningar är redan påbörjat. Utifrån att det nuvarande kunskapsläget kring PO D är något begränsat finns anledning att förskjuta programutvärdering till senare delen av programperioden till förmån för mer riktade tematiska utvärderingar och andra kunskapskapande aktiviteter.

Programområde E omfattar en relativt liten andel av socialfondens medel samtidigt som det finns indikationer på att intresset för att söka medel inom PO E är förhållandevis stort. Det är därför inte osannolikt att en övervägande majoriteten av projekten inom PO E skulle genomföras under programperiodens första hälft. Ur perspektivet att kunna nyttja lärdomar från en utvärdering av PO E inför formuleringen av programmet för perioden 2028 - 2035 skulle det därför vara fördelaktigt att planera för utvärdering av PO E relativt tidigt i programperioden.

Svenska ESF-rådet föreslår följande struktur för programutvärdering:

- Svenska ESF-rådet föreslår för ÖK att en utvärdering av programområde A1 upphandlas och slutförs senast våren 2028.
- Svenska ESF-rådet föreslår för ÖK att en utvärdering av programområde A2 upphandlas och slutförs senast våren 2028.
- Svenska ESF-rådet föreslår för ÖK att utlysningar inom programområde B ställer krav på att arbetsförmedlingen utvärderar verksamheten som finansieras av medel inom programområde B utifrån riktlinjer, regler, målsättningar och utvärderingsfrågor som beskrivits i utvärderingsplanen. Utvärderingen ska slutföras senast år våren 2028.
- Svenska ESF-rådet föreslår för ÖK att en utvärdering av programområde C upphandlas under 2024 och slutförs senast 2027.
- Svenska ESF-rådet föreslår för ÖK att en utvärdering av programområde D upphandlas och slutförs senast år våren 2028.
- Svenska ESF-rådet föreslår för ÖK att en utvärdering av programområde E upphandlas under 2024 och slutförs senast under 2026.
- Svenska ESF-rådet föreslår för ÖK att en övergripande utvärdering av socialfondsprogrammet upphandlas och slutförs senast våren 2029.

Tematiska utvärderingar

Flera regionkontor har inlett socialfondsprogrammet 2020 - 2027 med utlysningar inom målsättningen att förebygga skolavhopp. Dessa utlysningar har potential för att genomföra en tematisk utvärdering som skulle ta avstamp i samhällsproblematiken att unga inte slutför sina utbildningar för att kunna djupdyka i insatsernas relevans för den nationella problembilden utöver att bygga kunskap för framtida insatser inom socialfondens kontext. Upphandling kan initieras våren 2023. Utvärderingen av socialfondens arbete med att förebygga skolavhopp kan med fördel bygga vidare på temaplattformsrapporten *Rätt stöd i rätt tid* som bland annat konstaterar att kunskapsbehovet på området är stort men att socialfonden skulle kunna utgöra ett strategiskt verktyg för att stimulera en positiv utveckling.¹³

Kompetensutveckling är ett område som socialfonden har lång erfarenhet av att arbeta med. En nackdel med att den övervägande majoriteten av utvärderingsarbetet inom socialfonden planeras runt varje programperiod är att det inte lämnar särskilt stort utrymme för långtidsstudier. I syfte att fördjupa förståelsen för kompetensutvecklingsinsatser och deras långsiktiga effekter skulle en datadriven effektutvärdering av kompetensutvecklingsprojekt från de senaste två programperioderna (2007 - 2013 & 2014-2020) kunna genomföras. En sådan utvärdering skulle vara ett värdefullt tillägg till kunskapen om de långsiktiga effekterna för de individer som deltar i socialfondens kompetensutvecklingsinsatser. Upphandling kan initieras våren 2023.

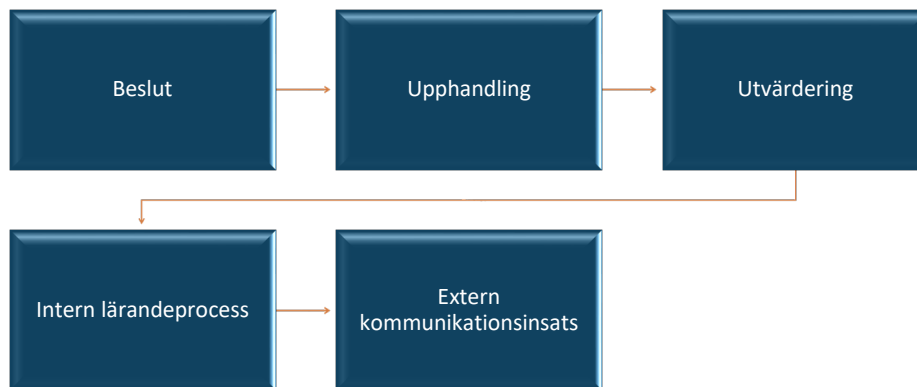
---

¹³ Rätt stöd i rätt tid - en studie av studieavbrottsförebyggande insatser inom Socialfonden 2014-2020 (2017) DNR: 2017/00516

Praktiskt genomförande

Det praktiska genomförandet av utvärderingarna kan enklast beskrivas som en process från att ett beslut fattas till att myndigheten gått igenom både interna och externa processer för att tillvarata utvärderingens resultat.

Upphandlingsprocessen börjar med att analys- och kommunikationsenheten tar fram ett förfrågningsunderlag med stöd av intern upphandlingskompetens. Förfrågningsunderlaget reglerar normalt utvärderingens syfte, tidplan, grundläggande utvärderingsfrågor, budgetramar och i varierande utsträckning utvärderingens metodik. Förfrågningsunderlagets innehåll och detaljrikedom är normalt en avvägning mellan att säkerställa att utvärderingen fokuseras på det kunskapsunderlag myndigheten behöver utan att ramarna för utförandet blir så rigida att det omöjliggör att potentiella anbudsgivare kommer med kreativa och effektiva lösningar på själva utförandet.

Utvärderingens praktiska genomförande regleras i viss utsträckning av förfrågningsunderlaget. Bland annat fastställs tidpunkter för avstämningar, metodrapporter, delrapporter, slutrapport och presentationer av slutsatser för olika intressenter till exempel ÖK och/eller myndighetens ledningsgrupp. Förfrågningsunderlaget innehåller även de kompetenskrav som ställs på externa utvärderare inom relevant utvärderingsmetodik, socialfondens övergripande principer och generell kompetens om EU:s strukturfonder och arbetsmarknadsåtgärder. Normalt utvärderas även potentiella leverantörers anbud utifrån teamets samlade erfarenhet av uppdragets kontext, kapacitet att bidra till lärande och tillgång till relevant akademisk expertis.

Processerna för lärande och kommunikation beskrivs vidare i följande avsnitt.

Kommunikation, lärande och uppföljning

Varje utvärdering som tas upp i utvärderingsplanen kommer innehålla en kommunikationsplan och mottagaranalys och att presenteras för ÖK samt ledningsgruppen, övriga insatser för lärande och kommunikation kommer dock vara mer differentierade. Mottagaranalysen kommer ligga till grund för vilka verktyg som används för att omsätta utvärderingsresultaten till systematiskt lärande. Den viktigaste bedömningen för vilka verktyg som kommer användas är i vilken utsträckning utvärderingsresultaten kan tänkas vara av intresse för användare inom den förvaltande myndigheten, för externa aktörer som

potentiella projektägare eller för båda. Utvärderingar som har stort fokus på faktorer kring implementeringen av projekten har större nytta av att kommuniceras externt. Även enskilda utvärderingar där man uppnår oväntade eller särskilt goda resultat kan vara av särskilt intresse att kommunicera externt. Utvärderingar med högt fokus på att utvärdera metodik har också stort behov av att spridas externt. Utvärderingar som i stor utsträckning granskar interna processer eller med särskilt fokus på utvärderingar av en insats relevans eller samstämmighet är sannolikt mest av intresse inom den förvaltande myndigheten.

Resultatet blir en samlad bedömning av behovet av insatser för kommunikation och lärande som sedan kan matchas mot en pallet av insatser. Nedan följer listor med exempel på verktyg som kan användas för spridning och lärande av utvärderingsresultat. Mer utförlig information om ESF-rådets process för lärande finns att läsa i [dnr xxx/2022 Process för lärande](#).

Interna verktyg

1. Jobba med ledningsgruppen -> process för att ta om hand förändringar
2. Nyhet på intranätet
3. Kunskapstimma
4. Lärstudios
5. Workshops riktade till att tillvarata resultatet för framtida utlysningar
6. Interna arbetsgrupper för att jobba med resultatet på analysseminarier
7. Regionala möten face to face
8. Nationellt videomöte
9. ESF-dagarna/Ekonom & samordnardagarna

Externa verktyg

1. Publicera på hemsidan
2. Nyhet på hemsidan
3. Webinarium
4. Seminarium på t.ex. almedalen
5. Nyhetsbrev
6. Pressmeddelande
7. Inlägg på sociala medier
8. Resultatspridningskonferens

Roller, ansvar och budget